

ostenderet illum singulari ratione potuisse esse auctorem veritatis, unde tandem Augustinus ita exponit epist. 112, c. 4 et alii multi, quos in eo loco referunt Tol. et Mald.

Objectiones ex Patribus.

15. Secundo, præcipue objiciuntur varia Patrum testimonia. Ex Græcis loquitur obscure Athanasius, Orat. in illud: *Omnia mihi tradita sunt a Patre meo*: negat enim Cherubin aut Seraphin intueri divinam majestatem. Sed obscurior est Chrysostomus multis in locis, hom. 14, in Joann.: *Id quod est Deus non modo propheta non viderunt, sed neque angeli, neque archangeli*; et infra: *Solum vident Filius et Spiritus sanctus. Quod si omnis creatura creata est, quam ratione increatum videre poterit*. Et auget difficultatem, quod ibidem subdit *angelos vidisse Deum in assumpta creatura, ex quo factus est homo; nam antea non videbant*. Vide etiam homil. 13, et in homiliis de incomprehensibili Dei natura. In eadem sententia est Theodoretus, in dialogo *Inmutabilis*; ubi de angelis exponit illa verba Joann. 6: *Patrem non vidit quisquam, nisi is qui est a Deo*; et illa Joannes 1: *Deum nemo vidit unquam*. Ac tandem concludit *non aliter angelos videre Deum, quam videbant propheta*. Qui tamen non viderunt divinam naturam, sed quamdam representationem, quæ eorum facultati conveniebat: sic ergo angeli (ut sentit) non vident divinam substantiam, sed quamdam gloriam, quæ eorum viribus respondeat sitque eis accommodata. Atque sic fere loquuntur Theophylactus et Euthymus in Joann. 1; Gregorius Nyssentius lib. de Beatitudinibus circa illud: *Quoniam ipsi Deum videbunt*; Cyrillus Jerosolymitanus catechesi 6 et alii, cum disputant contra Anomæos.

16. Ex Latinis vero Hieronymus Isa. 4: *Nunc (inquit) videmus per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, quando de hominibus in angelos profecerimus, licet faciem Dei juxta naturæ suæ proprietatem nulla videat creatura, et tunc cernatur mente, quando invisibilis creditur*. Similia habet epist. 15, to. 9, Cyprianus 1, de Idolor. vanit., ubi sic de Deo loquitur: *Nec videri potest, visu clarior est, nec comprehendi, tactu purior est, neque aestimari, sensu major est; ideo sic tunc digne aestimamus, cum inæstimabilem dicimus*. His addi possunt Ambrosius et alii supra citati.

17. *Responsum*. — Ad hæc prima responsio esse potest, illos loqui de visione per oculos

corporis. Quod quidem recte dicitur de Cypriano, non vero de aliis, præsertim de Chrysostomo. Tum quia loquitur de angelis, quos etiam incorporeos vocat, quia non fundat suam sententiam in speciali corporis impedimento, sed in communi ratione creaturæ. Denique ipsemet rejicit hanc expositionem in hom. 4, de incomprehensibili Dei natura, et explicat se loqui de intellectuali visione. Alia expositio esse potest, ut hi sancti loquantur per naturæ creatæ vires, juxta ea quæ cap. seq. dicenda sunt, et fortasse aliqui locuti sunt in hoc sensu. Sed non potest omnibus accommodari, quia loquuntur de facto, prout nunc angeli vident Deum, quibuscumque viribus videant. Et ideo D. Thomas 1 part., q. 12, art. 1, dicit hos sanctos loqui de visione comprehensiva et sine dubio Augustinus ita exposuit similia fere verba; Ambrosius epistola 112, ubi in fine cap. 7, subjungit hæc verba: *Non quia Dei plenitudinem quisquam, non solum oculis corporeis, sed vel ipsa mente aliquando comprehendit*. Et hæc occasione subdit statim cap. 8: *Aliud est enim videre, aliud totum videndo comprehendere, etc.* Sic etiam dixit lib. 4. Gen. ad liter., cap. 8: *Licet haberemus corda mundissima, etiam si essemus angelis æquales, non esset nobis nota divina substantia, sicut ipsa sibi*. Eadem ergo expositio ad alios Patres applicanda est.

18. At vero Chrysostomus obscurius et difficiliter loquitur. Propter quod aliqui moderni nullam volunt admittere expositionem; sed omnino laborant, ut convincant Chrysostomum in errore contrario fuisse. Imo idem sentiunt de omnibus Patribus allegatis et de aliis, quos ipsi referunt. Non est tamen verisimile tam apertum errorem et scripturis manifeste contrarium communi consensu tantorum Patrum receptum fuisse; fuisset enim intolerabilis lapsus, nec in eis inveniuntur verba, quæ dictam piam expositionem non admittant. Et in Chrysostomum etiam magnum fundamentum habet, quia sæpe adjungit aliqua verba, quæ hoc significant, ut v. g. hom. 4, de Incompreh. Dei nat. dicit: *Non posse creaturam exquisita ratione Deum cognoscere, cognitione expressa et integra*. Et homil. 4, in Joan., cum dixisset: *Neminem videre Patrem, nisi Filium*, addit: *Qui certa ratione visumque et comprehensionem habet*. Et similia facile ponderari possunt in cæteris locis. Quare, cum inquit angelos cœpisse videre Deum in assumpta natura, similiter exponendus est, quia eam naturam comprehendere possunt, non vero divinam. Et sic possunt

aliæ sententiæ illius exponi. Estque considerandum, disputare Chrysostomum contra Anomæos esseque morem Patrum, cum impugnant hæreticos, ita loqui, ut videantur in contrarium omnino extremum declinare et ideo facilius esse eos intelligere juxta exigentiam erroris, quem impugnant.

Obiectio ex ratione.

19. Tertio objici solent variæ rationes ab inconvenientibus, scilicet quia sequitur Deum, cum simplicissimus sit, comprehendi a videntibus ipsum. Quæ ratio maxime videtur movisse Anomæos, ut dicerent nos posse comprehendere Deum, ut sumitur ex Nazianzi Orat. 42 et Chrysostomus hom. 5, contra illos. Sed ejus solutio pendet ex multis dicendis de visione beatifica et ideo pro nunc illam differemus. Objicitur præterea visionem illam, cum sit actus vitalis, debere elici naturali virtute potentiæ vitalis. Unde ulterius sequitur, esse in nobis ad illud objectum et actum naturalem appetitum, sed hæc etiam in sequentia tractanda sunt. Nunc solum una ratio objicitur, quia Deus clare visus non continetur sub objecto intellectus humani, ergo non potest elevari ad videndum ipsum. Antecedens probatur primo, ex improportione, quia Deus est infinitus, intellectus vero finitus. Secundo, quia alias naturaliter posset intellectus attingere illud objectum, quia naturale est unucuique potentiæ operari circa objectum suum. Prima vero consequentia probatur ex dictis supra capite, quod potentia non potest elevari extra suum objectum, quia cum illo adæquate convertitur.

20. *Dissolvitur*. — Respondetur Deum, absolute loquendo, contineri sub objecto adæquato intellectus, quod est ens, in quantum est: cum vero additur: *Deus clare visus*, ex parte Dei nihil additur, quod non sit comprehensum sub ratione entis, sed cum objecto ipso involvitur actus noster, quo tale objectum videtur. Et hoc modo dicendum est, illud objectum vel potius illum actum non comprehendi sub latitudine actuum naturalium intellectus, inde tamen non fit intellectum nostrum non posse elevari ad illum actum vel ad objectum cognitum per talem actum, quia ad hoc satis est, ut in illo objecto reperiat illa ratio objectiva, quæ confuse sumpta dicitur esse adæquata ratio objecti intellectus nostri. In hoc ergo sensu negatur antecedens argumenti, quia DEUS absolute clauditur sub objecto intellectus, cujus signum est, quia naturaliter potest aliquo

modo cognosci. Ad primam vero probationem respondetur, inter finitam potentiam et infinitum objectum non esse proportionem in latitudine perfectionis, ita ut una sit commensurabilis alteri. Potest tamen esse proportio aliqua in ratione objecti et potentiæ, quatenus intellectiva potentia, quamvis finita, est universalissima et capacissima (propter immortalitatem) totius latitudinis entis. Ad præterea, ex illa improportione ad summum colligi, non posse intellectum elevari ad comprehendendam infinitatem DEI, secus vero ad videndam, quia ad hoc sufficit quod finite videat, per lumen et actum, spiritualia et altioris ordinis, ut infra dicemus. Unde ad secundam probationem negatur sequela, quia fieri potest, ut intra latitudinem objecti alicujus potentiæ sit aliquid ita excellens, ut ad illud non possit potentia attingere naturalibus viribus, vel saltem non clare et perfecte, sicut noster visus corporeus non potest clare intueri solem.

CAPUT VIII.

AN DEUS SIT INVISIBILIS PER NATURALES VIRES CUIJUSCUMQUE CREATURÆ ET CONSEQUENTER NONNISI SUPERNATURALITER VIDEATUR.

1. *Error aliquorum*. — Cum dictum sit, DEUM non esse omnino invisibilem creaturæ intellectuali, oportet exponere an aliquo saltem modo illi invisibilis sit et non tantum incomprehensibilis, et consequenter explicare oportet quomodo videri possit, vel quomodo non possit. In puncto ergo proposito fuit hæresis begardorum asserentium, quamlibet naturam intellectualem per se ipsam posse fieri beatam, neque indigere lumine gloriæ ad videndum DEUM, qui error refertur et damnatur in Concilio Viennensi sub Clemente: et habetur in Clementina *Ad nostrum*, de hæret. Et ante hos hæreticos fuerunt alii dicti Anomæi, quorum auctor fuit Eunomius seu Acedius, qui dixerunt posse hominem in hac vita comprehendere DEUM et aliqui dicunt, fuisse locutos de cognitione per vires naturæ. Sed id nec colligi potest ex Chrysostomo in homiliis de incomprehensibili DEI nat., quas contra illos scripsit, nec ex Theodoro, aut aliis illum errorem referentibus. Imo Hieronymus Matthæi 11, in id: *Nemo novit Filium nisi Pater*, indicat Eunomium fuisse locutum de cognitione per revelationem.

2. *Fundamentum erroris*. — Fundamentum hujus erroris non refertur a dictis auctoribus;

videtur autem esse potuisse, quia si intellectus creatus non posset videre DEUM per suas naturales vires, nullo modo posset ad illum actum elevari, quia potentia praesertim vitalis non potest elevari ultra suam sphaeram. Sed hoc fundamentum partim solutum est in capite praecedenti; partim tractandum est in iis, quae dicemus de principiis visionis beatae. Adverto hic etiam, quod licet non inveniatur hic error inter errores Pelagii numeratus, tamen si consequenter locutus est, non potuit non in eo versari, cum dixerit omnia media ad hunc finem consequendum viribus naturae perfici posse et vitam aeternam, quae non est aliud, quam illa visio DEI, sine gratia DEI posse comparari. Unde, ut Augustinus refert 1. de Peccator. merit. et remissione, cap. 30, parvulis non baptizatis promittebat vitam aeternam, utique tanquam sibi naturaliter possibilem vel etiam debitam. Tamen quia ille distinguebat vitam aeternam a regno caelorum, ut ibidem ait Augustinus et non declaravit, quid per vitam aeternam intelligeret et quomodo illam a regno DEI distingueret, ideo certo dicere non possumus, quid de visione Dei clara senserit.

3. *Sententia Durandi — Sententia Scoti.* — *Rejicitur opinio Scoti.* — Secundo solet hic referri sententia Durandi in 4, distinct. 49, quaest. 2, num. 24, ubi ait intellectum de se aptum esse ad videndum Deum clare, remotis impedimentis: et sine ulla supernaturali virtute supra addita videre illum, per hoc solum quod DEUS sit illi praesens. Verumtamen quia expresse dicit illud non fieri secundum naturam ordinem, sed gratiae, et nunquam dicit, DEUM fieri praesentem per actum naturalem: ideo illa sententia non pertinet ad hunc locum, sed infra tractanda est disputando de necessitate luminis gloriae et de modo quo noster intellectus ad illam visionem concurrat. Solet etiam hic referri sententia Scoti 2, dist. 3, quaest. 9, ubi docet posse angelum per virtutem naturalem quidditative cognoscere essentiam DEI, prout in se est, per speciem sibi inditam representantem DEUM abstractivè sicuti est, quam speciem dicit esse naturalem angelo. Quam opinionem sequitur Gabriel ibi, quaest. 2; differt tamen in modo loquendi, negat enim illam cognitionem posse naturaliter haberi, nisi oriatur ab intuitiva, ut latius tractat quaest. 1, prolog. 1, art. 2. Tamen quia Scotus fatetur expresse visionem intuitivam DEI esse supernaturalem et illam, de qua loquitur esse tantum abstractivam, ideo illa

etiam opinio ad hunc locum non spectat, sed tractatur in fine lib. 1, de Trinitate. Displicet autem illa opinio Scoti in duobus. Primo, quia in visione clara essentiae divinae prout in se est, distinguit visionem intuitivam ab abstractivam. Secundo, quia gratis nullaque reddita ratione concedit, posse angelos habere speciem naturalem, qua DEUM, sicuti est, abstractivè cognoscant, et negant posse habere speciem, quae sit visionis intuitivae principium. Quia non minus est possibilis haec, quam illa, ut infra ostendam et videtur admittere ipse Scotus in 4, dist. 49, quaest. 11. Quod si utraque est possibilis, cur magis dicitur una naturalis angelo quam alia, cum utriusque sit capax capacitate passiva et neutram habere possit, nisi a solo DEO. Imo ut infra videbimus, impossibilis est species, quae representet Deum, prout in se est, non representando illum intuitive.

4. *Tertia sententia.* — Tertio referri hic potest opinio dicens, illam visionem esse quidem supernaturalem quoad consecutionem seu effectum, tamen esse naturalem in ratione beatitudinis, quia est finis naturalis hominis, ad quem naturae pondere fertur. Quae duo mihi videntur repugnantia, sed de hoc disputandum est in prima secundae. Nunc ego suppono non dari in nobis appetitum innatum ad visionem claram DEI, ideoque non posse hoc titulo dici naturalem. Denique posset aliquis opinari, illam visionem esse supernaturalem quoad modum, non tamen quoad substantiam suam: quia cum sit actus elicitus a naturali potentia, necessario esse debet in substantia naturalis, sicut sunt alii actus supernaturales, per quos illa visio comparatur. Hujus opinionis auctorem non invenio, tamen qui negant actum charitatis esse supernaturalem quoad substantiam, possent consequenter hoc modo opinari.

5. *Assertio.* — Dicendum primo illam visionem esse supernaturalem cuilibet intellectui creato. Ita censeo esse certum de fide. Probatur ex sacris literis ad Romanos 6: *Habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem vero vitam aeternam.* Ubi nomine *vita aeternae* significatur beatitudo, quae in visione DEI praecipue consistit, ut constat ex usu et communi sensu omnium. De hac autem vita aeterna statim subdit: *Stipendium peccati mors, gratia DEI vita aeterna.* Ubi omnes interpretes notant diversitatem locutionis; nam licet homo suis operibus mereatur et poenam et praemium, tamen Paulus poenam vocat *Stipendium*, quia ex toto rigore justitiae debetur; vitam autem aeternam, quae est praemium meritorum, vocat *Gratiam*,

quia est supernaturale donum, quod quamvis debeatur meritis, illud est ratione gratiae, ut late Augustinus Epist. 108, ad Sixtum, et libro de Gratia et libero arbitr., cap. 8, et in Enchirid. cap. 107; Chrysostomus in Hom. 12, ad Roman. et omnes expositores. Et huic consonat illud Psalm. 83: *Gratiam et gloriam dabit Dominus*, quia nimirum sunt dona supernaturalia et ejusdem ordinis. Imo praecipuum fundamentum necessitatis gratiae per se loquendo est supernaturalitas illius visionis. Quia enim illa supernaturalis est, ideo necessaria est gratia et opera illius ad illam obtinendam. Et ideo haec visio specialiter promittitur in Scriptura sacra tanquam proprium praemium supernaturalium operum, ut Joannis XIV: *Qui diligit me, manifestabo ei meipsum*, ut ibi Augustinus tract. 86. Denique facit illud Matthaei 11: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius et cui voluerit Filius revelare.* Nam licet hic locus possit exponi de cognitione fidei, quam habemus in hac vita, tamen et CHRISTUS Dominus absolute loquitur de cognitione Patris et Filii, et praeterea inde sumitur argumentum apertum: nam si fides DEI est supernaturalis actus, multo magis visio. De illa etiam recte intelligitur illud Isaiae 64 et 1, ad Cor. 2: *Oculus non vidit, neque auris audivit, neque in cor hominis ascendit quae preparavit DEUS diligentibus se*, ut notat ibi Hieronymus et alii et Ambrosius in 2. praeparat. ad Missam.

6. Quae testimonia videntur sufficienter de hominibus probare, de angelis vero non videntur expressa. Nihilominus omnes theologi ita illa intelligunt, et ideo cum eadem certitudine affirmant conclusionem positam respectu omnis intellectus creati. Et Augustinus 12, de Civitate, cap. 9, aperte docet: *Quae in Scriptura sacra dicuntur de charitate, gratia et gloria, quod sint supernaturalia dona DEI, non minus de angelis vera esse quam de hominibus.* Praeterea verba illa: *Gratia DEI, vita aeterna et gratiam et gloriam dabit Dominus*: absoluta sunt et non tantum dicuntur respectu hominum. Unde idem Augustinus lib. 11, de Civit., c. 9: *Lumen (inquit) verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, illuminat etiam omnem angelum, ut sit lux non in se ipso, sed in DEO.* Et lib. 10, cap. 2, dicit, etiam quosdam antiquos philosophos intellexisse, angelos fieri beatos participatione divini luminis; et supra cap. 7, diximus ex sententia quorundam Patrum, DEUM interdum vocari invisibilem in Scriptura sacra, quia per vires naturae creatae videri non potest. Sic docet

divus Augustinus in dicta Epist. 112, cap. 9; et hoc sensu dicunt Patres DEUM esse invisibilem natura, visibilem voluntate et dignitate sua, juxta illud: *Nemo novit Filium nisi Pater: neque Patrem quis novit nisi Filius et cui voluerit Filius revelare.* Matthaei 11, ut notat Damascenus lib. 1, cap. 1; Epiphanius haeres. 70; et Ambrosius lib. 1, in Lucam, cap. de Apparitione angeli: *Cujus natura (inquit) est non videri, voluntatis videri.* Sic denique dicitur 1, ad Timoth. 6: *Qui lucem habitat inaccessibilem*: utique per naturales vires creatas, sicut statim subditur: *Quem nemo hominum videt, sed nec videre potest*, per naturam; non enim excluditur quin per gratiam possit, ut ibi divus Thomas notavit. Ratio hujus veritatis est, quia in creatura non est principium sufficiens ad illam visionem propter eminentiam DEI. Verumtamen explicatio hujus rationis ex dicendis capite sequenti pendet.

7. *Secunda assertio.* — Dico secundo: Visio illa beatifica supernaturalis est quoad substantiam suam omni naturae intellectuali creatae. Suppono autem primo, visionem illam creatam esse, quia per visionem increatam nullus intellectus creatus potest formaliter videre, ut de intellectu etiam animae Christi ostendi 1 tom., 3 part., disput. 23, et in 12, quaest. 3, generatim ostenditur de formali beatitudine. Suppono etiam, sermonem esse de naturis jam creatis; nam de possibilibus dicemus capite sequenti. Assertionem ergo positam attingit in propriis terminis Cajetanus 22, quaest. 171, art. 2, explicans solutionem ad 3. D. Thomae, quae difficilis est, ejus tamen difficultas contra hanc conclusionem non procedit: nam ibi docet cognoscere occulta divinae sapientiae esse actum supernaturalem quoad substantiam; ergo a fortiori id doceret de visione beatifica, qua manifestatur id quod est in DEO occultissimum, scilicet, substantia ejus et voluntas. Unde Sotus in 4, dist. 49, quaest. 2, art. 4, ita sentit de visione beata, quamvis de actibus theologicis via contrarium sentiat. Atque idem sumitur ex divo Thoma 12, quaest. 5, art. 5, ad tertium, ubi dicit hanc operationem differre specie ab omni operatione imperfecta, quam homo suis viribus facere potest.

8. *Quod sit actus naturalis vel supernaturalis, quoad substantiam.* — Ut autem ratione hoc probemus, oportet prius supponere quid sit, actum esse naturalem vel supernaturalem quoad substantiam. Nam si quis contendat omnem actum, qui in genere scientiae vel intellectionis convenit cum actibus naturalibus,

hoc ipso appellari naturalem quoad substantiam intellectionis vel etiam dici sic naturalem ex eo solum quod potest quacumque ratione elici ab intellectu et in eo recipi, sive intellectus sit sufficiens virtus naturalis, sive non ad illum faciendum, qui hoc modo usus fuerit hæc voce, revocabit totam rem ad quæstionem de modo loquendi et improprissime loquetur, quia nulla res habet rationem suam ex generica tantum ratione, sed ex specifica et propria: ergo substantia actus non est pensanda ex genere intellectionis, quod abstrahere potest a naturali et supernaturali specie, sed ex ratione specifica, nam differentia specifica contrahit genus et trahit illud ad suum ordinem. Sicut habitus per se infusus est simpliciter naturalis, quamvis conveniat in genere habitus cum naturalibus. Atque eadem ratione non satis est, ut actus dicatur naturalis quoad substantiam, quod recipiatur in potentia, quæ secundum suam entitatem est naturalis, quia potest recipi secundum capacitatem obedientialem, ut gratia et alii habitus per se infusi. Ac denique propter eandem causam non est satis, quod fiat ab ipsa sententia; tum quia hinc solum sumi potest ratio communis intellectionis; tum maxime quia fieri potest ut potentia non concurrat vi naturali, sed ut elevata et ut instrumentum divinæ potentiae, ut infra videbimus. Ergo ille actus dicitur a nobis supernaturalis in substantia, cujus entitas talis est secundum suam specificam et specialem rationem, ut fieri non possit per naturalem potentiam creaturæ, cum generali concursu DEI sibi debito. Quod sumitur ex Cajetano 1 par., qu. 12, art. 3, circa solutionem ad 3 sentit enim; illam formam esse in sua entitate supernaturalem, quæ nulli substantiæ debetur ex principiis naturæ, neque habet modum efficiendi connaturalem alicui substantiæ creatæ. Unde cum actus vitalis necessario manare debeat a potentia vitali, ille est supernaturalis quoad substantiam, qui ex naturali virtute creatæ substantiæ vel facultatis ejus oriri non potest. Unde etiam consequens erit, ut excellentiori modo illam afficiat quam ejus naturæ debeat.

9. Hoc ergo supposito, facile probatur visionem beatificam esse supernaturalem in substantia, quia entitas illius actus talis est, ut a nullo intellectu creato operante per vires suæ naturæ fieri possit: quia si posset fieri, per illam entitatem videret quis Deum naturaliter. Item si entitas non est in se supernaturalis, unde habet quod sit supernaturalis? Dices, habere ex modo supernaturali habito. Sed con-

tra, ergo posset intellectus elicere talem entitatem sine illo modo; ergo per illam videret DEUM naturaliter, quia ille actus esset intellectio; ergo vel esset ejusdem speciei cum visione DEI, et sic constitueret videntem, vel esset alterius speciei et sic non esset eadem entitas secundum substantiam. Denique interrogo quis sit ille modus, qui additur illi entitati, ut faciat videre DEUM, qui nullo modo explicari potest, nisi sit differentia specifica actus et hanc differentiam dicimus dare actui substantiam ejus.

10. Posset autem aliquis dicere, unum et idem in substantia et entitate esse lumen fidei et gloriæ, quod tamen differt in modo claritatis vel obscuritatis, qui modi sunt accidentales illi entitati. Atque pari modo eundem actum secundum substantiam, qui in via est obscurus et fidei, posse transire in visionem per adjectionem claritatis, quæ sit accidentalis modus illius actus. Quod si huic dicendi modo quis addat actum fidei in via esse naturalem quoad substantiam, intelligi poterit hoc modo, entitatem unionis esse naturalem et non constitui in esse visionis per specificam differentiam et essentialem, sed per accidentalem modum superadditum.

11. Hæc vero dicendi ratio imprimis supponit unum falsum, scilicet actum fidei esse naturalem in substantia; imo inde potest retorqueri argumentum, quia juxta sanam doctrinam actus theologiarum virtutum, qui sunt via ad illam visionem consequendam, sunt supernaturales quoad substantiam alias explicari non potest, quomodo sit gratia necessaria simpliciter ad singulos actus tales, ergo multo magis visio. Deinde absurdissimum est dicere, fidem et visionem esse accidentales modos actus intelligendi, quia nulla major diversitas inter actus intellectus inveniri potest, cum unus nitatur auctoritate dicentis, alius evidentia ipsius rei; unus repræsentet DEUM sicuti est, et sit quidditativa et intuitiva cognitio illius, alius vero minime, sed solum obscura quædam credulitas ex obedientia et affectione voluntatis. Ac præterea si illæ essent differentiae accidentales, oporteret unam speciem substantialem actus illis subesse; hæc autem est inexplicabilis, ut latius in materia de gratia tractandum est. Dicendum ergo est, actum illum videndi DEUM ex vi suæ differentiae specificæ et essentialis esse visionem DEI; ergo sicuti non potest creatura per vires naturæ videre DEUM, ita neque efficere illum actum secundum speciem essentialem ejus; ergo secundum illam

est supernaturalis, et hoc est esse supernaturale quoad substantiam. Neque contra hoc occurrit difficultas alicujus momenti; quomodo enim actus sic supernaturalis possit elici ab intellectu, dicam infra.

CAPUT IX.

UTRUM VISIO DEI SIT SUPERNATURALIS OMNI INTELLECTUI SEU NATURÆ INTELLECTUALI CREABILI.

1. *Ratio dubitandi.* — Hæc quæstio necessaria est ad reddendam solidam rationem veritatis stabilitæ capitulo precedenti: et ideo hoc loco illam ponimus, licet alias tractari soleat de lumine gloriæ sub hoc titulo: *An possit esse connaturale alicui creaturæ*, et eadem tractari potest de gratia et charitate et de omnibus virtutibus per se infusis. Satis vero convenienter tractatur de actibus; nam propter illos sunt habitus, eisque proportionantur et revera omnis illa quæstio pendet ex visione beata; nam in genere finis est quasi prima radix totius ordinis gratiæ omniumque supernaturalium donorum. Ratio ergo dubitandi est, quia illa visio est limitata perfectionis ergo nihil repugnet; ut possit creatura fieri, cui talis visio sit connaturalis seu quæ habeat virtutem sufficientem ad efficiendam illam. Atque idem argumentum fieri potest de lumine gloriæ; illud enim finitum est et, ut dicemus, est connaturale principium hujus visionis; quid ergo repugnat quod fiat aliquis intellectus tantæ perfectionis, quantæ est ipsum lumen gloriæ et quod fiat aliqua spiritualis substantia, cui sit connaturalis talis intellectus; ergo illi creaturæ poterit esse naturalis visio DEI.

2. *Assertio D. Thomæ.* — *Ratio a posteriori.* — Dicendum nihilominus est, visionem beatam esse simpliciter et absolute supernaturalem respectu omnis intellectus creabilis. Hæc est sententia D. Thomæ 1 part., quæst. 12, art. 3, quem fere omnes theologi sequuntur. Et sumitur ex D. Augustino lib. 12, de Civit., cap. 1, ubi agens de creatura intellectuali dicit, posse fieri beatam visione DEI, non quia creatura est, multæ enim creaturæ non sunt illius beatitudinis capaces, sed quia rationalis est: *Quia vero creatura (inquit) est, hoc non ex se potest, quia ex nihilo creata est, sed ex illo a quo creata est.* Ergo secundum Augustinum impotentia creaturæ, ut suis viribus videat DEUM, ex hoc præcise oritur, quod creatura est ex nihilo facta: quæ ratio procedit in omni natura creabili. Deinde a posteriori est apud

me valde probabile argumentum, quod de facto non est connaturalis illa visio alicui creaturæ intellectuali: ergo signum est hoc esse extra latitudinem earum perfectionum, quæ possunt esse connaturales creaturæ. Unde recte Scotus in 2, dist. 6, quæst. 9, dicit rationabile esse tribuere angelis omnem naturalem perfectionem intelligendi; nam si creatura aliqua naturalis hoc potest viribus suis, quæ ratio reddit potest, cur inter angelos nullus sit qui hoc possit? Præcipue quia videntur esse in primo gradu et ordine substantiarum creaturarum possibilem, sunt enim in gradu intellectuali, in quo est DEUS ipse et confirmatur, quia ut dixit D. Thomas, 1 par., quæst. 50, art. 1, ad perfectionem universi pertinet ut constet omnium rerum gradibus et ordinibus; si autem esset possibilis creatura, quæ tantam vim haberet intelligendi, ut suis viribus posset intueri DEUM, esset in altiori gradu et ordine rerum constituta quam sint creaturæ intellectuales, quæ nunc sunt, sicut ordo gratiæ est alius a toto naturæ ordine; ergo pertinuisset ad universi complementum, quod in illo esset talis gradus vel ordo creaturarum: cum igitur hoc non sit valde probabile, signum est non esse possibilem; non enim agimus de quacumque majori nobilitate specifica, sed de novo gradu et ordine rerum.

3. *In reddenda ratione a priori est difficultas.* — *Ratio nominalium rejicitur.* — At vero rationem a priori hujus veritatis reddere, difficile est et quoniam Scotus, Durandus et alii D. Thomæ rationes impugnant, examinamus prius quas ipsi afferunt. Nominales non reddunt aliam, nisi quia illa visio a solo DEO fieri potest per creationem. Sed imprimis hoc sine probatione assumunt. Deinde in rigore falsum est, quia illa visio non a solo DEO fieri potest, sed etiam a lumine gloriæ et suo modo ab intellectu, ut infra dicitur; nec fit per creationem, sed educitur de potentia obedientiali a qua in fieri pendet. Tandem male inferet, quia non omnis forma, quæ a solo DEO per creationem fieri potest, supernaturalis est, ut patet de anima rationali et de scientia infusa angelorum, quæ licet vere non fiat per creationem, concreari dicitur. Cur ergo hæc visio non potest etiam concreari? Nec potest hoc esse debitum creaturæ alicui possibili, sicut illa scientia est debita angelo, vel sicut materiæ sic disposita est debita creatio seu infusio animæ? Unde Major. 4, dist. 49, quæst. 4, in fine, videns rationis insufficientiam, dubitat non solum de natura creabili, sed etiam